

жыццё (“Адна на падмостках”), знаходзячыся ў сітуацыі беспрасветнай галечы і адзіноты. Кожны з гэтых таленавітых людзей перажывае ўнутраную драму, бо востра адчувае несправядлівасць, расчлавачанасць свету, сябе ў ім няўтульна і бездапаможна.

Такім чынам, пры разглядзе сацыяльна-этычных канфліктаў у апавесцях 1990-х гг. І. Шамякіна вялікая роля належыць вобразам герояў-інтэлігентаў (мастакоў, артыстаў, вучоных), якія паказаны ў цяжкіх жыццёвых сітуацыях. Творы пісьменніка на гэтую тэму можна аднесці да рэалістычна-псіхалагічнай прозы.

Літаратура

1 Шамякін, І. П. Збор твораў: у 23 т. / Іван Шамякін; падрыхт. тэкстаў і камент. А. Шамякінай; Нац. акад. навук Беларусі, Ін-т мовы і літ. імя Я. Коласа і Я. Купалы. – Мінск : Маст. літ., 2011. – Т. 5 : Апавесці 1988–1993 / рэд. тома: Т. С. Голуб, А. М. Макарэвіч. – 622 с.

М. В. Чавер

Навук. кір. **К. Л. Хазанова**,
канд. філал. навук, дацэнт

ДЫЯЛЕКТНАЯ ЛЕКСІКА Ў МОВЕ РАМАНА ІВАНА МЕЛЕЖА “ЛЮДЗІ НА БАЛОЦЕ”

Дыялектная лексіка – гэта словы, выразы, словазлучэнні, якія ўжываюцца толькі ў пэўнай мясцовасці. Функцыянаванне дыялектных лексем абмежавана пэўнай тэрыторыяй пражывання носьбітаў пэўнай мовы, а таму дыялектную лексіку адносяць да тэрытарыяльна абмежаванай лексікі. Дыялектызмы часта трапляюць на старонкі кніг мастацкай літаратуры. Пісьменнікі выкарыстоўваюць дыялектную лексіку для стварэння мясцовага рэгіянальнага каларыту, а таксама для індывідуалізацыі мовы персанажаў.

Першы раман трылогіі Івана Мележа “Палеская хроніка” “Людзі на балоце” з’яўляецца яскравым прыкладам трапнага выкарыстання дыялектнай лексікі ў літаратурным творы. Сам выхадзец з Усходняга Палесся, Іван Мележ цудоўна ведаў і адчуваў моўны каларыт родных мясцін, а таму з вялікім натхненнем і густам прапанаваў родныя слоўцы чытачам. Сярод дыялектызмаў мовы рамана выдзяляюцца фанетычныя, словаўтваральныя, граматычныя, лексічныя дыялектызмы.

Фанетычныя дыялектызмы адрозніваюцца ад літаратурных адпаведнікаў пэўнымі гукамі: “Ці ж я калі *грэбувала!*” [1]; “Аб чым *ето* яна?” [1]; “Пужаць не *було* каму!” [1]. Словаўтваральныя дыялектызмы маюць адрозненні ў словаўтварэнні: “*Колькі з ім напаваждаліся, каб падняць зноў*” [1]. Граматычныя дыялектызмы – гэта адметныя мясцовыя формы слоў: “*Ганно-о! Дзе ты, нячыстая сіла?!* ” [1]. Лексічныя дыялектызмы – гэта адметныя мясцовыя назвы, якія маюць лексічныя адпаведнікі ў літаратурнай мове: “*Картопля як картопля... Ён сапраўды не заўважыў, смачная ці нясмачная была гэтая бульба*” [1].

З дапамогай дыялектнай лексікі, выкарыстанай у рамане Івана Мележа “Людзі на балоце”, надзвычай дакладна перадаецца моўная атмасфера рэгіёна, дзе адбываецца дзеянне, адбываецца яскравая індывідуалізацыя мовы персанажаў рамана. У выніку стылістычнага прыёму выкарыстання дыялектнай лексікі чытач нібы адчувае сябе ў адпаведнай мясцовасці.

Літаратура

1 Іван Мележ. Людзі на балоце [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: https://knihi.com/Ivan_Mielez/Ludzi_na_balocie.html. – Дата доступу: 02.06.2023.